TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Nhận diện nguy cơ “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong lĩnh vực báo chí và một số giải pháp khắc ph

01:54 25/10/2016

Một trong những vấn đề quan trọng được thẳng thắn chỉ ra và thảo luận tại Hội nghị lần thứ tư Ba



THCL Một trong những vấn đề quan trọng được thẳng thắn chỉ ra và thảo luận tại Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành T.Ư Đảng vừa qua là biểu hiện của “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”. Bài viết của tác giả Trương Minh Tuấn tiếp cận, nhận diện vấn đề này trong lĩnh vực báo chí, chỉ rõ một số xu hướng, hiện tượng,... có nguồn gốc từ yếu tố chủ quan, có thể tác động tiêu cực, đẩy tới quá trình “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”.



Bộ trưởng Bộ thông tin và truyền thông Trương Minh Tuấn

Thành tựu của 30 năm Đổi mới dưới sự lãnh đạo của Đảng có đóng góp quan trọng của báo chí, đó là sự thật không thể phủ nhận. Và cũng trong 30 năm Đổi mới, nền báo chí nước ta đã có bước phát triển nhanh chóng, mạnh mẽ về nhiều mặt, như: số lượng và phạm vi phát hành các báo, tạp chí, trang thông tin điện tử, báo điện tử, đài truyền hình, ấn phẩm, chương trình ngày càng tăng; chất lượng nội dung và hình thức, công nghệ in ấn, truyền tải thông tin đã được cải thiện; đội ngũ nhà báo và người làm việc tại các cơ quan báo chí phát triển cả về số lượng và trình độ chuyên môn; hầu hết cơ quan bộ, ban, ngành ở Trung ương, các đoàn thể chính trị - xã hội, tổ chức xã hội, tổ chức nghề nghiệp từ Trung ương đến địa phương, mỗi cơ quan đều có ít nhất một tờ báo, tạp chí hoặc trang thông tin, báo điện tử; có đơn vị ở Trung ương hoặc địa phương còn có tới hàng chục đơn vị báo chí với nhiều loại ấn phẩm khác nhau... Từ chức năng, nhiệm vụ của mình, báo chí đã tích cực thông tin, tuyên truyền đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; phản ánh tâm tư, nguyện vọng chính đáng của mọi tầng lớp nhân dân; tuyên truyền bảo vệ môi trường; thông tin cảnh báo, phòng, chống lũ lụt thiên tai; phát hiện, cổ vũ các nhân tố mới, điển hình tiên tiến, các thành tựu phát triển đất nước và hội

nhập quốc tế; tích cực tham gia cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu và các tệ nạn xã hội; đấu tranh chống lại âm mưu, thủ đoạn của "diễn biến hòa bình" trên lĩnh vực lý luận, tư tưởng, văn hóa; báo chí cũng góp phần rất quan trọng trong tuyên truyền đấu tranh bảo vệ chủ quyền biên giới, lãnh thổ, bảo vệ các vùng biển đảo thiêng liêng của Tổ quốc; góp phần vào quá trình dân chủ hóa đời sống xã hội, củng cố lòng tin của nhân dân đối với Đảng và chế độ, tạo sự đồng thuận trong xã hội. Sự phản ánh, phản biện trên báo chí đã góp phần giúp Đảng và Nhà nước hoàn thiện một số chủ trương, đường lối, chính sách, pháp luật. Nhờ báo chí mà nhiều sự bất cập về chính sách đã được phát hiện và sửa đổi, nhiều thân phận con người bị oan sai, bị chèn ép và bất hạnh được trả lại công bằng, được cộng đồng cưu mang, giúp đỡ...

Từ phương diện quốc gia, phải nói rằng các năm gần đây, sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước đối với báo chí đã có nhiều đổi mới, để vừa bảo đảm sự đồng thuận của báo chí theo đường lối, định hướng, mục tiêu phát triển đất nước, vừa tuân thủ nguyên tắc về tự do ngôn luận, tự do báo chí theo Hiến pháp. Dù các thế lực thù địch, các phần tử cơ hội, các tổ chức và cá nhân thiếu thiện chí với Việt Nam bằng các luận điệu cũ và mới, liên tục công kích sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước đối với báo chí, chúng ta vẫn có đủ cơ sở thực tế để khẳng định sự định hướng của Đảng, Nhà nước đối với báo chí không hề mâu thuẫn với tự do ngôn luận, tự do báo chí. Bởi suy cho cùng, bảo đảm tự do ngôn luận, tự do báo chí cũng như các quyền chính đáng khác của nhân dân chính là một trong những mục tiêu cơ bản mà Đảng, Nhà nước Việt Nam luôn hướng tới. Tuy nhiên cũng phải nói rằng, bên cạnh các đóng góp tích cực nói trên, đã và đang có một bộ phận người làm báo và cơ quan báo chí bộc lộ không ít tiêu cực, hoặc đang có dấu hiệu thể hiện khuynh hướng lệch lạc. Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII đã thẳng thắn chỉ ra một cách có hệ thống những biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, "tự diễn biến", "tự chuyển hóa"; trong đó, xu hướng "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong hệ thống báo chí và thông qua hệ thống báo chí là hiện tượng nguy hiểm, có thể gây ra tác động khôn lường, với một số biểu hiện đáng chú ý:

1. Thái độ hai mặt về chính trị, chạy theo chủ nghĩa cơ hội

Luật pháp nước ta không cho phép viết tin bài chống chế độ đăng trên báo chí chính thống, nên một số người trong giới báo chí thường thể hiện xu hướng "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" qua thái độ nước đôi: đối với các bài báo đăng tải trên báo chí chính thống, họ thường né tránh những vấn đề họ "tự cho là nhạy cảm"; mặt khác, chính họ lại viết bài đăng trên blog, mạng xã hội để đưa ý kiến trái ngược với báo chí chính thống, phụ họa hoặc gián tiếp phụ họa giọng điệu của các thế lực thù địch, chống đối, thiếu thiện chí để làm vừa lòng đám đông trên mạng, trở thành "người hùng" trên mạng. Đáng chú ý, sau khi được dư luận trên mạng tung hô, cổ xúy, một vài cây bút càng trở nên hăng hái hơn. Bên cạnh đó, đến nay, trừ một số tờ báo nhưNhân Dân, Quân đội nhân dân, Công an nhân dân,... nhiều cơ quan báo chí ngày càng hiếm các cây bút có khả năng viết bài bình luận sắc bén có phân tích rành mạch về lý luận và thực tiễn, có chứng lý cụ thể, trình bày bài bản, phù hợp với mọi tầng lớp bạn đọc và có sức thuyết phục để chống lại, vạch trần các âm mưu, ý đồ, quan điểm, luận điểm chống phá Đảng, chống chế độ. Với một số vụ việc

đã được Nhà nước xử lý công khai, và dù cơ quan chức năng tổ chức họp báo để cung cấp thông tin, cung cấp thông cáo báo chí, nhưng một số cơ quan báo chí chỉ khai thác và đăng lại bản tin của Thông tấn xã Việt Nam. Phải chăng, đó là kết quả của sự lười nhác, hay việc làm này còn hàm ý rằng không thể không đưa tin nhưng đây không phải là quan điểm, và thái độ của tòa soạn? Thậm chí qua mạng xã hội, blog cá nhân,... một số người làm báo sau khi rời cơ quan báo chí (về hưu, nghỉ việc, hoặc bị buộc thôi việc) còn công khai quan điểm đi ngược quan điểm chính thống, thậm chí đồng tình, cổ vũ luận điệu của một số người tự nhận hoặc được gọi là "nhà dân chủ", "người yêu nước"...

2. Xuất hiện xu hướng tách rời định hướng của Đảng với quyền tự do báo chí, tách rời hoạt động của Đảng khỏi cuộc sống của nhân dân

Xu hướng này khá phổ biến trong một số phóng viên, biên tập viên và cả lãnh đạo cơ quan báo chí. Biểu hiện rõ nhất là các bài viết liên quan chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước, hoạt động của các đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước thường được đưa tin một cách hời hợt, khô khan, thiếu sinh khí, lấy số lượng thay chất lượng, mục đích như để "đúng định hướng" một cách hình thức. Đôi khi phát biểu của lãnh đạo Đảng, Nhà nước đề cập nhiều vấn đề, với nhiều nội dung thì một số tờ báo chỉ khai thác vấn đề, nội dung ở một khía cạnh được họ cho là "giật gân" để rút "tít" câu khách chứ không nhằm giới thiệu một cách hệ thống. Hậu quả nguy hiểm của xu hướng này là tạo ra các tác phẩm báo chí khiến người đọc thấy nhàm chán, từ đó đổ lỗi cho sự lãnh đạo của Đảng, đổ lỗi cho định hướng của cơ quan chức năng về công tác tư tưởng và sự quản lý Nhà nước về truyền thông. Cũng nằm trong xu hướng này, một số tờ báo, một số nhà báo còn như muốn "lấy lòng cấp trên" bằng bài viết tâng bốc dễ dãi, phản cảm, khiến các thế lực thù địch và một số cá nhân nhân cơ hội khai thác, lợi dụng để công kích sự lãnh đạo của Đảng với báo chí.

Những bài viết chân thực và đầy tâm huyết về những tấm gương cán bộ, đảng viên vì nước vì dân, các phóng sự sinh động về sự gắn bó giữa Đảng với dân vắng dần trên nhiều tờ báo, nhất là báo điện tử và báo của các tổ chức xã hội, nghề nghiệp; thay vào đó nhiều khi chỉ là các bản tin, bài tường thuật vô cảm được viết như ẩn chứa trong đó một "thông điệp" để công chúng hiểu rằng họ viết cho "phải đạo", khiến công chúng dị ứng với hình ảnh về hoạt động của lãnh đạo Đảng và Nhà nước, cho dù đó là những hoạt động ích nước, lợi dân, vì sự ổn định và phát triển. Một khi xu hướng này trở nên phổ biến, có thể biến báo chí cách mạng - nền báo chí mang bản chất của cách mạng, chính trực, dấn thân vì độc lập dân tộc, vì tự do và hạnh phúc của nhân dân, sinh động, có sức mạnh làm lay động lòng người,... trở thành nền báo chí giáo điều, công thức, dần dà phai nhạt và có thể đánh mất vai trò xã hội.

3. Tùy tiện khai thác tin tức từ báo chí phương Tây, coi báo chí phương Tây là chuẩn mực của tự do báo chí

Trên diện rộng có thể thấy, khi đề cập các sự kiện quốc tế, lâu nay nhiều cơ quan báo chí chủ yếu sử dụng thông tin, dựa trên bình luận của các hãng tin, báo chí phương Tây để

đưa tin hoặc bình luận, nhất là những sự kiện lớn như chiến tranh I-rắc, cuộc chiến ở Li-bi, vấn đề bán đảo Triều Tiên, tình hình ở Xy-ri, các vấn đề quốc tế về nhân quyền... Một số tin tức, bình luận từ VOA, RFI, RFA,... thậm chí tin tức, bình luận của một số báo, trang tin của người Việt ở nước ngoài vốn không thiện chí với Việt Nam đã được sửa sang công bố trên báo chí trong nước. Để theo đuổi sự kiện giật gân, có trang tin còn phỏng vấn một số nhân vật chống cộng là người Việt Nam ở nước ngoài. Điển hình của hiện tượng này là sau khi J.Nguyễn được bầu vào Thượng viện tiểu bang Ca-li-pho-ni-a (Mỹ) có báo, trang tin trong nước đã giới thiệu một cách trang trọng, như một "niềm tự hào" không cần biết J.Nguyễn nổi tiếng chống cộng, nổi tiếng trong các hoạt động vu cáo, vu khống Việt Nam. Thiếu trách nhiệm về chính trị, thiếu trách nhiệm trong khai thác và công bố thông tin,... xu hướng này còn ảnh hưởng tới quan hệ giữa Việt Nam với một số quốc gia. Như vậy, một số cơ quan báo chí, một số người làm báo hầu như không quan tâm tới thực tế là một số báo, hãng tin ở phương Tây thường đưa tin, bình luận (thậm chí tổ chức chiến dịch truyền thông) theo xu hướng bóp méo sự thật, không đúng sự thật, cắt xén sự thật, dựng sự kiện giả,... để vu khống, làm mất uy tín một số quốc gia hoặc cá nhân cụ thể, nhằm phục vụ lợi ích của một số thế lực chính trị, tập đoàn tài phiệt. Từ bình diện nhất định có thể nói, hiện tượng thiếu trách nhiệm này đã vô tình (cố tình?) gây nhiễu thông tin, dẫn tới sự mơ hồ, nghi ngờ, hoang mang trong người đọc...

4. Sử dụng quyền tự do báo chí để phục vụ các "nhóm lợi ích"

Tựu trung, tình trạng này đã và đang diễn ra trên hai phương diện:

- Một là, một số tờ báo, trang tin câu kết với một bộ phận doanh nghiệp và một số cán bộ, công chức để lũng đoạn chính sách, thực hiện chiến dịch truyền thông tạo lợi thế để một số doanh nghiệp làm ăn bất chính, gây bất lợi cho doanh nghiệp khác. Thực tế cho thấy, một số doanh nghiệp, đơn vị sản xuất được một số tờ báo ca ngợi, biến thành địa chỉ kinh doanh lành mạnh, phát đạt, đáng tin cậy,... nhằm thu hút đầu tư, tăng hấp dẫn để bán sản phẩm; tô vẽ thành tích cho một số cá nhân để biến họ thành người thành đạt, kinh doanh giỏi,... Sau một thời gian, tất cả vỡ lở, doanh nghiệp hoặc đơn vị sản xuất được ca ngợi chỉ là nơi làm ăn thua lỗ, tài sản của Nhà nước thất thoát nghiêm trọng; cá nhân được tô vẽ thì bị phát hiện là lừa đảo, tham nhũng, có người phải nhận án tù...

Hai là, một số tờ báo, trang tin phụ họa một số phần tử cơ hội chính trị tranh thủ sự hậu thuẫn của các thế lực chính trị nước ngoài hòng tạo ra thực lực chính trị nhằm thay đổi chế độ trong tương lai. (Liệu có nên coi đây là loại hành vi hỗ trợ các thế lực thù địch thực hiện âm mưu "diễn biến hòa bình"?). Trên thực tế, phát ngôn và hành động của một số người này cho thấy họ có khuynh hướng lợi dụng phản biện để phê phán, bôi đen chế độ xã hội. Họ phủ nhận con đường Đảng và Bác Hồ đã lựa chọn. Họ không thừa nhận các thành tựu kinh tế - văn hóa - xã hội đất nước đạt được trong thời gian qua. Dưới nhãn quan của họ, tất cả đều xấu, tất cả đều tiêu cực... chỉ có ý kiến của họ mới đúng đắn! Họ thường xuyên xuất hiện trên BBC, VOA, RFI, RFA... để đánh giá, bình luận với các ý kiến chưa bao giờ tỏ ra thiện chí; đồng thời, mỗi khi có sự kiện hệ trọng xảy ra trong nước, họ

vẫn được một số tờ báo, trang tin ưu ái phỏng vấn, đề nghị viết bài trong đó chủ yếu là đánh giá tiêu cực. Và "tự diễn biến" trên báo chí, cũng bắt đầu từ những cách thức biểu hiện như vậy.

(Còn nữa)

Trương Minh Tuấn

Bộ trưởng Bộ thông tin và truyền thông